

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/37/37/96

POLSKIE PARTIE POLITYCZNE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

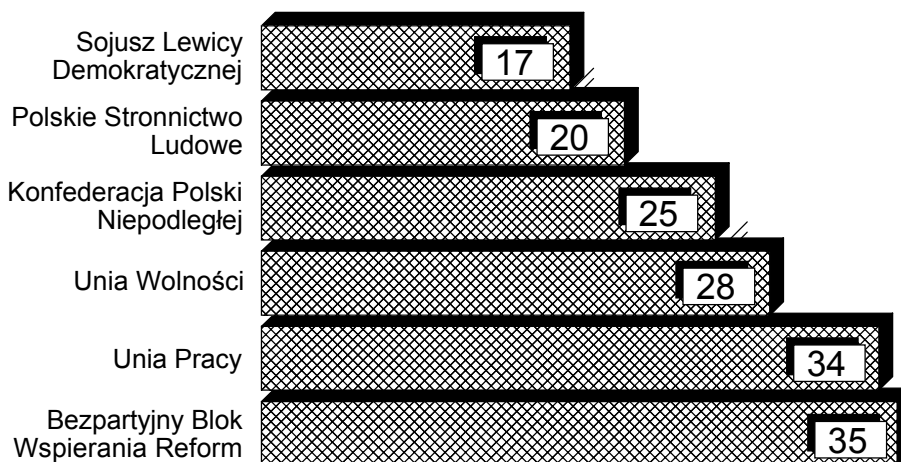
ZNAJOMOŚĆ I OGÓLNA OCENA POLSKICH PARTII POLITYCZNYCH

Wiele się pisze na temat zjednoczenia obozu prawicy i konieczności tworzenia nowoczesnych - sprawnych i efektywnych - partii politycznych. Analizowane jest też zjawisko niezwyklej skuteczności i rosnącej popularności SLD. W tym kontekście interesujące staje się sprawdzenie, co wpływa na kształtowanie się wizerunku poszczególnych partii w społeczeństwie. Jest to tym istotniejsze, że w przyszłym roku odbędą się wybory parlamentarne. W kolejnym badaniu realizowanym przez CBOS¹ na zlecenie Central European University (Budapeszt) pytano m.in. o postrzeganie pozytywnych i negatywnych cech kilku ugrupowań politycznych. Ankietowani oceniali takie partie, jak: Bezpartyjny Blok Wspierania Reform, Konfederacja Polski Niepodległej, Polskie Stronnictwo Ludowe, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy i Unia Wolności. Pytanie zadawane respondentom brzmiało: "Proszę powiedzieć, jakie dostrzega Pan(i) dobre, a jakie złe strony każdej z wymienionych partii? Co się Panu(i) podoba w (nazwa partii)? A co się Panu(i) nie podoba w (nazwa partii)?" Pytanie było otwarte, tym samym ankietowani mieli możliwość wskazania dowolnych, ważnych z ich punktu widzenia cech lub udzielenia odpowiedzi: "nie znam takiej partii".

Respondentom najbardziej znane są partie tworzące obecnie koalicję rządzącą - SLD i PSL. Do ugrupowań najmniej znanych należą: Unia Pracy i BBWR.

¹ Badanie „Systemy partyjne i ugrupowania wyborców” przeprowadzono w dniach 15-30 grudnia '95 na zlecenie **Central European University (Budapeszt)**; reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1173).

RYS. 1. ODSETKI RESPONDENTÓW, KTÓRZY ZADEKLAROWALI NIEZNAJOMOŚĆ PARTII

Analiza cech społeczno-demograficznych grupy osób deklarujących nieznaną nazwę partii wskazuje, że są to przede wszystkim badani nie interesujący się polityką (79%) i nie umiejący jednoznacznie określić swoich poglądów politycznych (75%).

W grupie osób nie wiedzących o partiach ponad połowa to mieszkańcy wsi i emeryci, a 62% - osoby z wykształceniem podstawowym. Wśród respondentów deklarujących nieznaną nazwę ugrupowań politycznych większość stanowią osoby niekorzystnie oceniające swoje materialne warunki życia. Znacznie mniejszą orientację w tej kwestii wykazują kobiety niż mężczyźni (wśród deklarujących brak wiedzy 70% stanowią kobiety, a 30% mężczyźni), co wskazuje, że w naszym kraju polityka wciąż postrzegana jest raczej jako "męska sprawa".

W przypadku wszystkich branych pod uwagę partii cechami najczęściej wskazywanymi przez badanych - zarówno pozytywnymi, jak i negatywnymi - są założenia ideowe i programowe tych ugrupowań oraz styl i sposób ich działania. Warto tu jednak podkreślić, że w przypadku każdej z uwzględnionych przez nas partii innego rodzaju cechy programu lub sposobu działania złożyły się na jej wizerunek publiczny. Niebagatelną rolę w kształtowaniu *image'u* partii odgrywają także politycy stojący na jej czele. Badani niemal całkowicie pomijają w swoich wypowiedziach takie cechy partii, jak: założenia dotyczące polityki finansowej, społecznej, zagranicznej, a także, z wyjątkiem UW i SLD, konkretne dokonania partii.

Tabela 1

w procentach

Co się Panu(i) podoba w tej partii?	SLD	PSL	KPN	UW	UP	BBWR
Sposób i styl działania	21	7	14	14	7	5
Założenia ideowe (prawicowość, lewicowość, patriotyzm, stosunek do Kościoła i inne)	17	7	14	11	9	7
Założenia programowe w zakresie polityki wewnętrznej (gospodarka, polityka rolna, podatki i inne)	10	11	5	7	5	3
Reprezentowanie interesów poszczególnych grup społecznych	11	23	1	4	10	1
Opinie o liderach	7	7	7	13	7	9
Konkretne dokonania partii	4	1	1	4	0	1
Inne odpowiedzi (wszystko mi się podoba, wyjaśnienia pozapolityczne itp.)	7	4	4	5	5	5
Nic mi się w tej partii nie podoba	20	16	25	11	9	16
Nie znam, nie odróżniam tej partii	17	20	25	28	34	35
Trudno powiedzieć	13	19	16	22	25	25

Odpowiedzi negatywne objęły więcej kategorii szczegółowych niż pozytywne. Wydawać się zatem może, że respondentom dużo łatwiej jest formułować konkretne zarzuty pod adresem poszczególnych partii niż chwalić, na przykład, ich ogólne założenia przy użyciu abstrakcyjnych pojęć takich jak prawicowość czy lewicowość. Z drugiej strony, większa łatwość w formułowaniu zarzutów może mieć związek z niekorzystnym postrzeganiem polskiej sceny politycznej w ogóle.

Tabela 2

w procentach

Co się Panu(i) nie podoba w tej partii?	SLD	PSL	KPN	UW	UP	BBWR
Sposób i styl działania	24	20	28	23	14	17
Założenia ideowe (prawicowość, lewicowość, patriotyzm, stosunek do Kościoła i inne)	13	6	15	6	7	5
Opinie o liderach	7	15	13	5	4	12
Uczestnictwo w sprawowaniu władzy, działania na scenie politycznej	5	11	3	6	7	3
Reprezentowanie interesów poszczególnych grup społecznych	1	9	1	6	7	5
Założenia programowe w zakresie polityki wewnętrznej (gospodarka, polityka rolna, podatki i inne)	2	6	5	4	1	1
Cechy przypisywane członkom partii	16	2	0	2	1	0
Inne odpowiedzi (wszystko mi się nie podoba, wyjaśnienia pozapolityczne itp.)	10	9	7	6	4	8
Nie mam zarzutów, wszystko mi się w tej partii podoba	11	6	6	5	7	4
Nie znam, nie odróżniam tej partii	17	20	25	28	34	35
Trudno powiedzieć	16	19	15	24	28	24

SOJUSZ LEWICY DEMOKRATYCZNEJ

Sojusz Lewicy Demokratycznej - najliczniej obecnie reprezentowany w parlamencie - jest również, jak już powiedzieliśmy, ugrupowaniem najlepiej znanym i najłatwiej rozpoznawalnym spośród partii, które poddane zostały ocenie badanych (tab. 1 i 2).

Podobnie jak w przypadku większości innych partii, na pozytywny wizerunek SLD najsilniejszy wpływ ma ocena jego stylu działania, a także sposobu funkcjonowania w życiu politycznym. Chodzi przede wszystkim o **spoistość, jedność, wewnątrzpartyjną dyscyplinę** oraz **solidarność członków**. Badani mówili również o **spójności politycznej** tego ugrupowania - **jednolitym stanowisku** w konkretnych sprawach, demonstrowanym przez polityków reprezentujących Sojusz. Na korzystny wizerunek SLD składa się również przypisywana mu duża **skuteczność działania**, a także **stanowczość i konsekwencja** w dążeniu do osiągnięcia celów politycznych. Dla badanych niebagatelne znaczenie mają również **kwalifikacje liderów** oraz ich **kompetencje** w uprawianiu polityki.

Dość pozytywnie ocenione zostały **założenia programowe SLD i cele polityczne**, jakie stawia przed sobą to ugrupowanie. Obok wyrażanej ogólnikowo generalnej aprobaty programu partii, do czego w dużej mierze sprowadziły się wypowiedzi ankietowanych (ogólnikowe odpowiedzi "podoba mi się ich program" - 9% ogółu ankietowanych), dość licznie pojawiały się również stwierdzenia precyzujące, jakiego rodzaju rozwiązania programowe zyskują przychylność badanych: **pragmatyzm, realizm programu, dążenie do zgody narodowej, programowy laicyzm**. Zdaniem respondentów, ważne jest to, że Sojusz stawia sobie za cel przede wszystkim **obronę interesów tzw. zwykłych obywateli**, co tłumaczono także na język struktur klasowych jako **dbałość o ludzi pracy**. Znaczenie ma też programowa **troska o grupy materialnie upośledzone**, a także - tu zapewne pojawiają się echa kampanii wyborczej Aleksandra Kwaśniewskiego - **o ludzi młodych**.

Wydaje się, że w jakiejś części swój korzystny wizerunek SLD zawdzięcza faktowi sprawowania władzy. Co dziesiąty badany widzi w nim partię dążącą do **ograniczenia bezrobocia**, pozytywnie ocenia jego **politykę społeczną** czy też poczynania w **sferze gospodarki**.

Znamienne, że w stosunkowo niewielkim stopniu dla pozytywnego wizerunku partii mają znaczenie kwestie ideologiczne. Tylko 2% badanych jako jeden z atutów partii przywoływało jej **laicką orientację** czy konsekwentne stanowisko w sprawach **relacji między państwem a Kościołem**. W podobnym stopniu dostrzegano jej **pragmatyzm** i nastawienie na **rozwiązywanie konkretnych problemów**.

Relatywnie w mniejszym stopniu niż w przypadku innych partii stosunek do SLD jest kształtowany przez odwołanie się tylko do postaci jego liderów. Można sądzić, że brak wyraźnych skojarzeń i preferencji personalnych u badanych **oznacza wyrównany i wysoki poziom pierwszoplanowej kadry** tego ugrupowania.

Mówiąc o negatywnej stronie wizerunku SLD w społeczeństwie należy stwierdzić, że czynnikiem najbardziej niekorzystnie oddziałującym na obraz tego ugrupowania jest jego **rodowód**. Co siódmy badany uzasadniając swoją dezaprobatę SLD odwoływał się do jego PZPR-owskich korzeni oraz nomenklaturowej przeszłości znacznej liczby jego członków. Negatywny obraz tej partii kształtuje się również przez zauważalny dla społeczeństwa naganny lub nawet niezgodny z prawem charakter działań niektórych jej przedstawicieli. W tym kontekście najczęściej wymieniano **nieuczciwość, korupcję, kumoterstwo, wyłączną troskę o własne interesy**. Mówiono również o **arogancji** jej członków.

Interesujące jest sprawdzenie, czy znaczne są różnice w postrzeganiu SLD przez osoby, które zamierzają oddać głos na tę partię w najbliższych wyborach parlamentarnych, oraz tych, którzy zdecydowani są głosować na inne ugrupowanie.

Niemal co trzeci respondent (31%) zamierzający poprzeć w wyborach SLD deklaruje, że w tym ugrupowaniu wszystko mu się podoba. Nieco więcej osób (34%) pozytywnie ocenia przede wszystkim założenia ideowe, programowe i stosunek do przeszłości prezentowany przez to ugrupowanie. Polityka wewnętrzna SLD oraz fakt reprezentowania przez nie interesów określonych grup społecznych cieszą się szczególnym uznaniem jednej czwartej zwolenników tej partii. Sprzeczne odczucia budzi sposób i styl działania SLD. Pozytywnie ocenia go 39% jego zwolenników, a negatywnie co czwarty. Niewielka część (8%) badanych popierających SLD ma zastrzeżenia do osób stojących na czele tego ugrupowania.

Pozytywne i negatywne cechy SLD bardzo podobnie postrzegają osoby, które w nadchodzących wyborach mają zamiar oddać głos na PSL - koalicjanta rządowego SLD. W porównaniu ze zwolennikami Sojuszu dwukrotnie częściej jednak (14%) oceniają negatywnie jego założenia ideowe i program.

Zwolennicy partii będących obecnie w opozycji - zarówno parlamentarnej, jak i pozaparlamentarnej - najczęściej przyznają, że w SLD nie ma nic, co by im się podobało. Szczególnie niekorzystnie oceniany jest sposób i styl działania tej partii (negatywną opinię wyraża 39% zwolenników obecnej opozycji parlamentarnej i 29% - pozaparlamentarnej). Jednocześnie jednak cecha ta wzbudza uznanie niemal co piątego sympatyka partii będących obecnie w opozycji. Wskazując najbardziej niekorzystną cechę SLD co czwarta osoba w tej grupie badanych mówi o związkach tego ugrupowania z PZPR i poprzednim ustrojem, używając często określenia "stara nomenklatura".

POLSKIE STRONNICTWO LUDOWE

Polskie Stronnictwo Ludowe jako jedyne identyfikowane jest, zarówno pozytywnie, jak i negatywnie, przede wszystkim jako **programowy reprezentant interesów** jednej grupy społecznej - **rolników**. Blisko jedna czwarta badanych do zalet tej partii zaliczyła to, że jest ona wyrazicielem interesów tej grupy społecznej, a blisko jedna dziesiąta uważa, że PSL **prowadzi dobrą politykę rolną**. Jednocześnie 8% ankietowanych wyraża pogląd, że partia ta nie reprezentuje interesów wsi w wystarczającym stopniu, a co dwudziesty krytykuje ją za politykę rolną.

Założenia programowe PSL nie wywołują emocji: 7% ankietowanych ocenia je pozytywnie i tyle samo jest przeciwnego zdania.

Najwięcej zarzutów pod adresem PSL dotyczyło jego stylu działania oraz sposobu uczestnictwa w sprawowaniu władzy. Badani najczęściej mówili o **braku energicznych działań**, o **nieskuteczności i niezdecydowaniu**, a także o **skłóceniu wewnętrznym** i **niedotrzymywaniu obietnic**. Padło wiele krytycznych ocen dotyczących **podporząd-**

kowania się PSL Sojuszowi Lewicy Demokratycznej oraz podkreślających **brak niezależności i zdecydowania** w wyrażaniu własnych poglądów. Wydaje się, że ocena taka dotyczy nie tyle obecnego uczestnictwa PSL w rządzie, ile dokonań identyfikowanego z PSL rządu Waldemara Pawlaka.

Lider partii, **Waldemar Pawlak**, dwukrotnie częściej był wymieniany jako negatywny niż pozytywny element obrazu tej partii. Pozytywnie natomiast badani stosunkowo często wypowiadali się o innym znaczącym przedstawicielu PSL - **Józefie Zychu**.

Interesujące jest, jak odbiera PSL grupa społeczna przez nie reprezentowana. Otóż co czwarty z ogółu mieszkańców wsi nie zna tej partii, natomiast pozostałym znacznie częściej niż innym ankietowanym podoba się to, że jest reprezentantem wsi oraz prowadzi dobrą politykę rolną. W grupie tej przeważają pozytywne opinie o Stronnictwie. Nieco inny obraz tej partii mają rolnicy - znają ją lepiej niż inni badani, bardziej cenią jej przywódców i program. Jednocześnie jednak mają dużo więcej zastrzeżeń do stylu działania PSL, a także do sposobu jej uczestnictwa w sprawowaniu władzy. Uważają ponadto, że partia ta w zbyt małym stopniu reprezentuje ich interesy.

Osoby zamierzające w najbliższych wyborach parlamentarnych głosować na PSL cenią przede wszystkim fakt reprezentowania przez nie interesów rolników (55%) i politykę wewnętrzną tej partii (25%). Co piąty zwolennik PSL deklaruje, że podoba mu się w nim wszystko, ale tyle samo osób nie akceptuje sposobu i stylu działania tego ugrupowania. Niejednoznacznie oceniani są liderzy Stronnictwa - niemal tyle samo osób ocenia ich pozytywnie (14%), co negatywnie (16%).

Osobom zamierzającym poprzeć w wyborach SLD również podoba się polityka wewnętrzna PSL oraz sposób reprezentowania przez nie interesów swoich wyborców (odpowiednio 16% i 30%). Jednocześnie jednak co ósmy zwolennik SLD, będącego koalicjantem rządowym PSL, twierdzi, że w Stronnictwie nic mu się nie podoba. Zastrzeżenia wyborców SLD, podobnie jak zwolenników opozycji parlamentarnej i pozaparlamentarnej, wzbudza sposób uczestniczenia PSL we władzy, styl działania i osoby liderów. Ponadto ankietowani zamierzający poprzeć w wyborach jedną z partii tworzących obecnie opozycję parlamentarną niekorzystnie oceniają założenia programowe PSL.

KONFEDERACJA POLSKI NIEPODLEGLEJ

KPN to jedna z partii o najbardziej wyrazistym wizerunku, a jednocześnie budząca kontrowersyjne uczucia. W przypadku tego ugrupowania najmniej badanych powstrzymało się z wyrażeniem swojej opinii (15% - odpowiedzi "trudno powiedzieć"), a jednocześnie najwięcej osób - jedna czwarta - zadeklarowała zdecydowaną niechęć do niej (25% odpowiedzi "nie mi się w tej partii nie podoba").

Sympatię badanych budzą takie cechy programu Konfederacji jak **antykomunizm** oraz **odwoływanie się do tradycji patriotycznych i niepodległościowych**. Jednocześnie jednak antykomunizm, **nastawienie antyrosyjskie**, a także **radykalizm** i **nacjonalizm** to cechy programowe, które część ankietowanych szczególnie krytykuje. Niektórzy respondenci cenią tę partię także za to, że **dąży do rozliczenia z przeszłością** obecnych działaczy politycznych.

Równie istotnym elementem wizerunku tej partii jest jej styl i sposób działania. Szczególnie ceniona jest **konsekwencja** i **stanowczość** tego ugrupowania, jego **upór w dążeniu do celu**. Badanym podoba się także **stałość linii programowej KPN**, **wierność wyznawanym poglądom** oraz **rzetelność**, **wiarygodność** i **uczciwość**. Partię tę jako jedyną chwalono za **odwagę w poruszaniu trudnych kwestii**. Jednocześnie ponad jedna czwarta respondentów nie akceptuje sposobu, w jaki działa Konfederacja. Badani zarzucają jej przede wszystkim nadmierną **napastliwość i kłótniwość**, **zawziętość**, **krytykanctwo** i **propagowanie skrajnych metod działania**. Pojawiły się także wypowiedzi o **nieskuteczności** i **braku energii** w działaniu.

Na negatywny wizerunek tej partii wpływ ma także sposób jej zachowania w życiu politycznym. Badani krytykują tu przede wszystkim **bezkompromisowość i nieumiejętność współpracy** z innymi partiami, choć stwierdzano także, że ostatnio KPN w tym względzie "złagodniała". Nie podoba się także nadmierna **dążność** tego ugrupowania **do przeprowadzenia lustracji** i rozliczenia z przeszłością obecnych działaczy.

Wyrazistą postacią, mającą niemały wpływ na obraz Konfederacji jest jej lider - **Leszek Moczulski**. Pozytywnie oceniło go 6% ankietowanych, dwa razy więcej zaś zaliczyło go do negatywnych stron tej partii.

Spośród osób deklarujących zamiar poparcia KPN w wyborach co druga stwierdza, że w tej partii wszystko jej się podoba. Największym uznaniem (73%) tej grupy ankietowanych cieszą się założenia programowe i stosunek do przeszłości prezentowany przez KPN. Zwolennikom KPN podobają się osoby jej liderów (22%) i założenia dotyczące polityki wewnętrznej (16%). Sprzeczne odczucia budzi natomiast sposób i styl działania Konfederacji - 47% sympatyków KPN wymienia tę cechę wśród pozytywów, a 24% uważa ją za niekorzystną.

KPN najbardziej nie podoba się zwolennikom SLD - 58% osób zamierzających poprzeć w wyborach Sojusz Lewicy stwierdza, że KPN nie ma żadnej cechy pozytywnej. Szczególne zastrzeżenia mają wyborcy SLD do stylu działania KPN (45%), jej założeń programowych i liderów. Podobne deklaracje składają zwolennicy PSL, z tym że całkowicie negatywny stosunek do KPN ("nic mi się nie podoba") prezentuje w tej grupie mniej osób (29%).

Zdecydowanie bardziej akceptują KPN osoby, które deklarują poparcie w wyborach jednego z ugrupowań tworzących obecnie opozycję parlamentarną lub pozaparlamentarną. Wprawdzie sposób i styl działania partii oraz osoby jej liderów nieco częściej oceniane są negatywnie niż pozytywnie, lecz wielu osobom podobają się założenia programowe i stosunek do przeszłości prezentowany przez KPN oraz rozwiązania dotyczące polityki wewnętrznej.

UNIA WOLNOŚCI

Ponad jedna czwarta ankietowanych deklaruje, że nie zna partii o nazwie Unia Wolności. Jest to dość zaskakujące, gdyż jest ona jednym z dłużej istniejących na scenie politycznej ugrupowań niepostkomunistycznych.

Wizerunek Unii Wolności kształtuje przede wszystkim jej styl działania. Zauważana i doceniana jest obecność w tej partii **wielu osób o wysokich kompetencjach i autorytecie**. Badani zwracają uwagę na prezentowaną przez to ugrupowanie **rzetelność, wiarygodność, odpowiedzialność i rozsądek**. Jednocześnie jednak Unia Wolności postrzegana jest w dużej mierze jako partia **nieskuteczna** oraz, czego dotyczyło najwięcej uwag krytycznych, cechująca się **brakiem jedności i wewnętrznymi konfliktami**.

Unia Wolności jako jedyna spotkała się z przychylną oceną jej zasług dla rozpoczęcia przemian systemowych i gospodarczych w kraju. Równocześnie jednak padły pod jej adresem zarzuty **niewykorzystania w pełni możliwości okresu, w którym sprawowała władzę**.

Mocną stroną UW są jej liderzy - szczególną sympatią badanych cieszy się **Jacek Kuroń**, dobrze ocenieni zostali również **Leszek Balcerowicz, Tadeusz Mazowiecki i Hanna Suchocka**. Warto jednak zwrócić uwagę, że jedynie w przypadku tej partii pojawiły się zarzuty dotyczące **narodowości** jej członków - zdaniem niektórych respondentów "zbyt wielu jest w niej nie-Polaków".

Pozytywnie odbierane są także założenia programowe UW - przypisuje jej się **dążenie do demokracji, liberalizm** w kwestiach **gospodarczych i światopoglądowych**, a jednocześnie **umiar w poglądach** oraz **pragmatyzm i realizm programu**. Badani cenią także program gospodarczy oraz założenia polityki społecznej tej partii. Jednocześnie jednak dla wielu osób jej **program jest niejasny**, niedookreślony. Wizerunek Unii Wolności w wymiarze ideowym i programowym nie jest zatem jednoznaczny - być może jest to efektem jej usytuowania w centrum sceny politycznej oraz celowego unikania w deklaracjach programowych kwestii o charakterze ideologicznym.

Zwolennikom Unii Wolności podobają się przede wszystkim jej założenia programowe (47%). Dużym uznaniem cieszą się również liderzy partii (28%) oraz popierane przez nią rozwiązania w dziedzinie polityki wewnętrznej (22%). Za to samo (z wyjątkiem polityki wewnętrznej) cenią Unię Wolności potencjalni członkowie elektoratów innych partii - tak koalicji rządzącej, jak i ugrupowań opozycji parlamentarnej i pozaparlamentarnej. Zarówno sympatycy UW, jak i osoby zamierzające głosować na inne partie niejednoznacznie oceniały styl i sposób działania Unii Wolności. Z jednej strony podoba im się kultura polityczna i kompetencje działaczy UW, z drugiej - razi ich brak skuteczności i niezdecydowanie w działaniu.

Do Unii Wolności nie ma żadnych zastrzeżeń ("wszystko się podoba") nieco więcej niż co piąty spośród jej zwolenników (22%), natomiast nie podoba się ona przede wszystkim osobom sympatyzującym z partiami obecnej koalicji rządzącej, SLD i PSL - 17% respondentów w tej grupie prezentuje całkowicie negatywny stosunek do UW ("nic się nie podoba").

UNIA PRACY

Unia Pracy należy do najmniej znanych - oprócz BBWR - ugrupowań politycznych spośród branych tu pod uwagę. Nieco ponad jedna trzecia ankietowanych stwierdziła, że nie zna partii o takiej nazwie.

Jest ona postrzegana przede wszystkim jako **reprezentantka** interesów określonych grup społecznych, zwłaszcza **upośledzonych pod względem materialnym** - robotników, emerytów, ludzi ubogich, "tych, co mają najmniej". Przypisuje jej się dążenie do utrzymania lub **rozszerzenia zakresu świadczeń socjalnych**. Rzadko jednak Unia Pracy określana jest wprost jako partia lewicowa, natomiast osoby używające tego sformułowania równie często traktują je jako cechę pozytywną i negatywną.

Niejasność programowa i brak jednoznacznej identyfikacji politycznej w dużej mierze wpływają na negatywny wizerunek tej partii. Słabą stroną Unii Pracy jest również jej styl działania. Postrzegana jest jako partia **nieskuteczna, niezdecydowana, mało energiczna**, nie mająca rzeczywistego wpływu na decyzje polityczne, a co za tym idzie - **nie realizująca swego programu**. Pod jej adresem padały także zarzuty dotyczące udziału w sprawowaniu władzy. W szczególności nie podobała się badanym **nadmierna kompromisowość** oraz zbyt **bliskie związki z SLD i uległość wobec tego ugrupowania**.

Lider Unii Pracy, **Ryszard Bugaj**, ma duży wpływ na wyrazistość wizerunku jego partii. Identyfikuje go znaczna liczba badanych, choć uczucia, jakie budzi, są kontrowersyjne. Znaczna część ankietowanych ocenia go pozytywnie. Jednak niewiele mniej osób uważa, że osoba lidera negatywnie oddziałuje na społeczny odbiór UP.

Osobom zamierzającym w najbliższych wyborach parlamentarnych głosować na Unię Pracy podoba się przede wszystkim fakt reprezentowania przez tę partię interesów konkretnych grup społecznych (37%). Pozytywnie ocenieni zostali również liderzy UP (23%) oraz jej program i preferowane rozwiązania w dziedzinie polityki wewnętrznej (po 17%). Program Unii Pracy i sposób reprezentowania przez nią interesów swoich wyborców podoba się również osobom zamierzającym poprzeć w wyborach partię obecnej koalicji rządowej. Zwolennikom ugrupowań będących obecnie w opozycji parlamentarnej podobają się niektóre

elementy programu UP i osoby jej liderów. Sympatycy ugrupowań nie będących obecnie w parlamencie najczęściej (15%) oceniają UP całkowicie negatywnie ("nic mi się nie podoba").

Zastrzeżenia zarówno zwolenników UP, jak i potencjalnych wyborców innych partii wzbudza przede wszystkim sposób i styl działania Unii Pracy, choć osoby zamierzające głosować na inne partie będące obecnie w opozycji parlamentarnej negatywnie oceniają również pewne elementy programu UP.

BEZPARTYJNY BLOK WSPIERANIA REFORM

Bezpartyjny Blok Wspierania Reform jest, podobnie jak Unia Pracy, partią najmniej znaną spośród branych tu pod uwagę - ponad jedna trzecia respondentów deklaruje nieznaną tego ugrupowania politycznego. Jednocześnie jest to partia o najmniej wyrazistym wizerunku, postrzega się ją bowiem przede wszystkim przez pryzmat powiązań z Lechem Wałęsą oraz przez jej przywódców.

Związek tego ugrupowania z byłym prezydentem ceni sobie 6% badanych, co dziesiąty zaś ocenia tę więź negatywnie. Częściej niż z obecnym liderem - **Jerzym Gwiżdżem** - BBWR kojarzony jest z profesorem **Zbigniewem Religą**, którego autorytet pozytywnie wpływa na publiczny wizerunek tego ugrupowania.

Zdaniem ankietowanych, słabą stroną BBWR jest jego styl działania. Pomimo docenianej przez część respondentów obecności w tej partii wielu autorytetów i ludzi mądrych, przeważa opinia, że **nie ma ona żadnego wpływu na decyzje polityczne** ze względu na **brak skuteczności i stanowczości w działaniu**. Znaczna część badanych postrzega BBWR jako ugrupowanie **małe, nie liczące się**, jednym słowem jako **partię "kanapową"**, nie mającą siły przebicia.

W kwestiach dotyczących spraw programowych i światopoglądowych BBWR także nie ma jednoznacznego i wyrazistego wizerunku. Cechami stosunkowo najczęściej wskazywanymi przez respondentów jako charakterystyczne dla tej partii są - zarówno

w sensie pozytywnym, jak i negatywnym - **prawicowość**, **antykomunizm** oraz **uznawanie wartości chrześcijańskich** i **bliskie związki z Kościołem**. Znaczna część badanych postrzega jednak BBWR jako partię, którą cechuje **niejasność programowa** lub wręcz **brak programu**.

Osobom zamierzającym w najbliższych wyborach parlamentarnych głosować na BBWR podobają się przede wszystkim jego założenia programowe i preferowane rozwiązania w dziedzinie polityki społecznej (32% i 22%). Co czwarta osoba w tej grupie nie ma żadnych zastrzeżeń do BBWR ("podoba jej się wszystko"). Zwolennicy innych partii będących obecnie w opozycji parlamentarnej lub poza parlamentem najczęściej pozytywnie oceniają liderów tego ugrupowania.

BBWR nie cieszy się akceptacją sympatyków partii obecnej koalicji rządowej - co trzecia osoba w tej grupie stwierdza, że w BBWR nie ma nic, co by im się podobało. Słabą stroną BBWR, wskazywaną zarówno przez jego zwolenników (35%), jak i przez zwolenników innych partii, jest sposób i styl działania. Ponadto ponad jedna piąta (22%) spośród osób zamierzających głosować na SLD lub PSL niekorzystnie ocenia liderów BBWR.

WNIOSKI

Analiza wypowiedzi respondentów na temat dobrych i złych stron ugrupowań politycznych pozwala stwierdzić, że polskim partiom brakuje jednoznacznego i wyrazistego wizerunku. Znaczna liczba badanych stwierdza wprost, że nie rozróżnia partii politycznych, wielu również nie potrafi powiedzieć, co im się podoba lub nie podoba w danej partii. Istotny wydaje się także fakt, że badanym łatwiej przyszło formułowanie zarzutów niż pochwał pod adresem każdej z partii, co świadczy o tym, że polska scena polityczna jest postrzegana w sposób raczej niekorzystny.

Jeśliby jednak pokusić się o próbę stwierdzenia, co składa się na "markę" każdej z uwzględnionych przez nas partii, **wnioski byłyby następujące:**

- ◆ **SLD** to partia mająca dobrą "markę" - według badanych jest to przede wszystkim partia silna, spójna, młoda, nie podzielona wewnętrznymi konfliktami, zainteresowana "zwykłymi" ludźmi, mająca dobre założenia programowe. Obraz ten jest nieco skrzywiony przez rodowód tej partii oraz przypisywaną jej nieuczciwość i nadmierną troskę o własne interesy;
- ◆ **PSL** to po prostu partia chłopska - wyraziciel interesów wsi i rolnictwa. Jako partia współrządząca - nie spisuje się, jest nadmiernie kompromisowa, uległa wobec koalicyjnego partnera, nieskuteczna i za mało energiczna;
- ◆ **KPN** to prawdziwa, choć kontrowersyjna "firma", za to samo lubiana, co nie lubiana. Wyróżnia ją zarówno program - antykomunistyczny, odwołujący się do tradycji patriotycznych i niepodległościowych, jak i styl działania, cechujący się - według jednych konsekwencją, nieugiętością i odwagą, a według innych - agresywnością, napastliwością i nieumiejętnością budowania kompromisów;
- ◆ **Unia Wolności** to przede wszystkim jej liderzy - zwłaszcza Jacek Kuroń, a także rola, jaką partia odegrała w rozpoczęciu przemian w naszym kraju; to również pragmatyczny, wyważony i daleki od skrajności program budowania demokracji i wolnego rynku oraz fachowość i kompetencja. Z drugiej strony na obraz UW składa się brak jedności wśród jej członków, niezdecydowanie i mała skuteczność;
- ◆ **Unia Pracy** to reprezentant interesów grup społecznych upośledzonych pod względem materialnym, dążący do zwiększenia zakresu świadczeń socjalnych, nadmiernie jednak związany z koalicją rządzącą i mało skuteczny;
- ◆ **BBWR** natomiast - ugrupowanie o najmniej wyrazistym wizerunku - to zdaniem badanych, partia Lecha Wałęsy, grupująca co prawda wiele autorytetów i umacniająca wartości chrześcijańskie, lecz raczej "kanapowa", bez programu i nie mająca większego wpływu na życie polityczne kraju.